

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRĄ

2019 m. vasario 1 d. Nr. 4D-2018/1-1293
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018 m. spalio 2 d. gavo X (toliau citatose ir tekste vadinama – ir Pareiškėjas), kuriam atstovauja advokatas A, 2018 m. rugsėjo 26 d. skundą dėl Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (toliau citatose ir tekste vadinama – Centras) pareigūnų veiksmų informaciją apie susirašinėjimą su Pareiškėju skelbiant institucijos tinklalapyje.

2. Pareiškėjas skunde nurodo, kad jis „kreipėsi į Centrą su istoriniu tyrimu – užklausimu, pateikdamas Pareiškėjo istorikų naujai atrastus svarbius archyvinis dokumentus liudijančius B galimus karo nusikaltimus. Pareiškėjas prašė Centro pakeisti viešai publikuotą išvadą dėl B veiklos“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

„Centras Pareiškėjui pateikė atsakymą, kuriuo atsisakė keisti esamą išvadą. Dėl atsakymo turinio Pareiškėjas kreipėsi į teismą ir tai nėra šio prašymo nagrinėjimo dalykas“, „Centras išsiųsdamas Pareiškėjui atsakymą jį kartu pavišino savo tinklalapyje nuoroda: [...] bei paskelbė apie tai savo tinklalapyje pateikdamas šio atsakymo nuorodą [...]“.

„Pranešimas surašytas Pareiškėją žeidžiančia kalba, lygiai taip pat kaip ir pats atsakymas į Pareiškėjo užklausimą.“ Cit: Atkreipiame dėmesį, kad Centras jau kelinti metai atsakinėja į X kaltinimus, kurie tik stiprėja ir plečiasi. Paskutiniuose Centrai siųstuose savo raštuose dėl C ir B X atskleidžia savo „tyrimų“ esmę. [...] Bandydamas sumenkinti B ir kitus lietuvius, kalėjusius [...] koncentracijos stovykloje, X savo „tyrime“ aiškina, neva jie ten nevargo, jų veikla nebuvo tirta, neva jie kalėjo tik „kaip lietuvių tautos įkaitai“.

Pareiškėjo nuomone, „tokio pobūdžio pranešimai visuomenei“ „iš esmės žeidžia žmogaus garbę ir orumą, atskleidžia asmens duomenis ir trikdo visuomeninę rimtį“, „Centras tokiu pranešimu ir atsakymo be užklausos pavišiniu sumenkina Pareiškėjo atrastų dokumentų svarbą. Savo atsakyme šių dokumentų Centras visai nemini. Pačios užklausos ir dokumentų nepublikuoja. [...]. Tokiu elgesiu Centras nepagrįstai ir neobjektyviai formuoja neigiamą visuomenės nuomonę apie Pareiškėją, jo vykdomą istorinę tiriamąją veiklą ir šioje veikloje atrastus archyvinis dokumentus, liudijančius B dalyvavimą karo nusikaltimuose.“

3. Pareiškėjas prašo Seimo kontrolierių: „1. Ištirti Centro vadovės Teresės Birutės Burauskaitės [toliau citatose ir tekste vadinama – Vadovė] veiksmus susijusius atsakymo [...] viešu pavišiniu oficialiame Centro tinklalapyje. 2. Nustačius pažeidimus, įpareigoti Vadovę kartu su atsakymu pavišinti ir Pareiškėjo užklausą bei visus jos priedus arba įpareigoti pašalinti publikuotą atsakymą ir pranešimą iš Centro tinklalapio. 3. Taikyti tinkamas drausmines priemones siekiant užkirsti kelią panašaus pobūdžio pasireiškimams ateityje.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

4. Iš prie skundo pridėtos Centro tinklalapyje (<http://genocid.lt/>) pateiktos informacijos ištraukos nustatyta:

4.1. [duomenys neskelbiami]

4.2. Tekstas paskelbtas įvadiniame Centro tinklalapio puslapyje, šalia daugiau nei 80-ies Centro pranešimų (nuo 2018-01-03) apie Centro veiklą bei su ja susijusias minėtinas Lietuvos istorijos datas, asmenybes, renginius ir pan.

5. Seimo kontrolierius, atsižvelgęs į pirmiau nurodytas aplinkybes, kreipėsi į Centrą, prašydamas pateikti informaciją bei paaiškinimus, reikalingus Pareiškėjo skundo tyrimui, bei į Valstybinę duomenų apsaugos inspekciją (toliau citatose ir tekste vadinama – Inspekcija), prašydamas pagal kompetenciją išnagrinėti persiunčiamą Pareiškėjo skundą bei Pareiškėjui ir Seimo kontrolieriui pateikti motyvuotas išvadas, ar Centro veikla, paskelbiant Teksto turinį, atitinka 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas; toliau citatose ir tekste vadinama – Reglamentas) ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo (toliau citatose ir tekste vadinama – ADTAĮ) reikalavimus (tuo atveju, jeigu Inspekcija Pareiškėjo analogiško turinio skundą jau yra išnaginėjusi, Seimo kontrolieriui pateikti atsakymo Pareiškėjui kopiją).

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

6. Iš Vadovės Seimo kontrolieriui 2018-11-02 raštu Nr. 10R-50 pateiktos informacijos, paaiškinimų nustatyta:

6.1. Centro pareigūnų teigimu, Teksto „informacija yra svarbi ne tik vienam Pareiškėjui, bet ir didelei visuomenės daliai bei žiniasklaidai, kad tai **svarbus informacinis pranešimas** mokslinių tyrimų klausimais, atitinkantis Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo [toliau citatose ir tekste vadinama – Įstatymas] 5 str. 4 d. „Centro funkcijos: **skelbia mokslinę, informacinę, analitinę medžiagą**“ ir 2003-04-18 Nr. 480 Vyriausybės nutarimo dėl bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų internete svetainėms aprašo [toliau citatose ir tekste vadinama – Aprašas] patvirtinimo 9 p. rekomendacijas.“

Be to, Centras pažymėjo, jog „Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo [toliau citatose ir tekste vadinama – VII] 44 str. nurodo, kad asmuo, kuris mano, jog apie jį paskelbta informacija žemina jo garbę ir orumą, pats (o ne per Seimo kontrolierių) kreipiasi dėl tokios informacijos paneigimo, nurodydamas, kokie paskelbtos informacijos teiginiai žemina jo garbę ir orumą. Pareiškėjas šiuo klausimu nesikreipė į Centrą, nenurodė jokių konkrečių teiginių, žeidžiančių jo garbę ir orumą, taip pat nesikreipė ir dėl paviešintų asmens duomenų.“

„Centro nuomone, Centras, paskelbdamas informacinį pranešimą apie Pareiškėjo „[...] tyrimą“ ir **paviešindamas savo atsakymus Pareiškėjui, nepažeidė teisės aktų ir atitiko visuomenės interesus dėl toliau minimų aplinkybių**“;

6.2. „Paviešinimo aplinkybės:

2018-06-19 Centras gavo Pareiškėjo prašymą įvertinti jo „[...] tyrimą“ apie svarbų istorinį asmenį B, kuris apdovanotas aukščiausiu valstybės apdovanojimu, taip pat reikalavimą pakeisti 2017 m. Centro viešai paskelbtą istorinę išvadą apie B. Nelaukdamas Centro vertinimų ir atsakymų Pareiškėjas savo iniciatyva tą patį „[...] tyrimą“ **išsiuntinėjo žiniasklaidos priemonėms ir svarbiausiems valstybės bei savivaldos pareigūnams** (Prezidentei, Vilniaus merui, etc.). Kai kurios žiniasklaidos priemonės, pvz., internetinis portalas [...], šį „[...] tyrimą“ paskelbė viešai. ([...]).

Taip **Pareiškėjo iniciatyva šiuo klausimu buvo pradėtos viešos mokslinės diskusijos** (šis faktas yra nurodytas Tekste).

Pareiškėjas populiariausioje internetinės žiniasklaidos priemonėje [...], kitose žiniasklaidos priemonėse, taip pat savo viešame internetiniame tinklalapyje pareiškė, kad Centras neva „iškraipo

Holokausto istoriją“, Centro tyrimai B atžvilgiu ir atsakymai jam yra „nemoksliški, neišsamūs ir šališki“. Citata iš [...] straipsnio: „ant Lietuvos jau ne vienerius metus tulžį liejantis X yra [duomenys neskelbiami]. Lietuvą Holokausto neigimu kaltinantis X siuntinėjo laiškus aukščiausiems Lietuvos pareigūnams, o nesulaukęs pageidaujamo dėmesio apkaltino juos tiesos slėpimu. Pavyzdžiui, Lietuvos prezidentei laišką išsiuntęs X sulaukė atsakymo, jog visais klausimais dėl genocido ir kitų nusikaltimų žmoniškumui vertėtų kreiptis į Centrą. Toks atsakymas tik dar labiau įsiutino X, kuris savo tinklaraštyje pareiškė, kad minėtas Centras esą iškraipo Holokausto istoriją, o prezidentė esą yra „lapė, kuri saugo vištide“. Lietuvą apšmeižusią knygą „[...]“ parašęs X net neslėpė, kad jo [...] „tyrimas“, apie kurį užsiminė D, tėra retorinių klausimų ir E tinklaraštyje „[...]“ paskelbtos publikacijos pakartojimas. X išreiškė savo nepasitenkinimą Centro atsakymais, kurie esą yra netikslūs, nepagrįsti, paremti netinkamais tyrimų metodais. „Noriu jūsų užklausti: Kodėl su jumis nesutariame dėl B nusikaltimų prieš žmoniją? Rašau su tikslu išreikalauti, kad Lietuvos valstybė vienareikšmiškai pasmerktų B“, – reikalavo X.

Iš pradžių pažymėjęs, kad jį esą įžeidė Centro siūlymas „susirasti nepriklausomų mokslininkų“, X pripažino tokių suradęs ir juos nusamdęs: minėtuosius E bei judėjimo „G“ F. „B man ištyrė E (600 valandų) ir F (250 valandų). Skyriau 510 eurų Lietuvos archyvų byloms. Man nufotografavo ir peržiūrėjo daugiau kaip 20,000 puslapių skelbtinų dokumentų nušviečiančių B nusikaltimus ir jų aplinkybes. Štai jų išvados“, – gyrėsi X, likusiuose keliasdešimtyje puslapių vardindamas Centro tyrimo netikslumus, keldamas klausimus ir nuolat kartodamas tą pačią išvadą: B buvo [duomenys neskelbiami].

Centro atsakymai į viešai paskelbtą Pareiškėjo tyrimą pasirodė po minimo straipsnio, Tekste yra suaktyvinta nuoroda į šį straipsnį“;

6.3. „Paviešinimo tikslai: Centras paviešino savo atsakymus Pareiškėjui šiais tikslais: **viešo** intereso ir visuomenės informavimo tikslu – Pareiškėjo keliami klausimai aktualūs Lietuvos ir tarptautiniu mastu, Pareiškėjui pateikti atsakymai (Centro istoriniai vertinimai) yra aktualūs didelei visuomenės daliai; viešumo tikslu – visuomenė galėjo susipažinti su atsakingos valstybės institucijos paaiškinimais apie istoriografijos principus, pagal kuriuos dirba Centras, ir su Centro istorinių tyrimų rezultatais; teisėtumo tikslu – visuomenė buvo perspėta, kad Pareiškėjas viešai paskelbė nepagrįstus teiginius apie kai kuriuos svarbius istorinius asmenis ir šie teiginiai, Centro nuomone, galimai pažeidžia LR Konstitucijos 31 str. ir LR Baudžiamojo kodekso 154 str. (šmeižtas); objektyvumo tikslu – Centras vykdė Centro įstatyme numatytą uždavinį – siekti istorinio teisingumo, pateikdamas savo argumentus, kodėl viešai mesti kaltinimai dėl istorinio neobjektyvumo Centrai ir Lietuvos valstybei nėra pagrįsti, o Pareiškėjo paviešintas tyrimas negali būti vertinamas kaip mokslinis“;

6.4. „Paviešinimo teisinis pagrindas: Savo atsakymus Pareiškėjui Centras paviešino vadovaudamasis šiuo teisiniu pagrindu: LR Konstitucijos 25 str. „Žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas“; Reglamento preambulės 4 nuostata: „Teisė į asmens duomenų apsaugą nėra absoliuti; ji turi būti vertinama atsižvelgiant į jos visuomeninę paskirtį ir derėti su kitomis pagrindinėmis teisėmis, remiantis proporcingumo principu“; Reglamento 153 nuostata: „Asmens duomenų tvarkymui vien žurnalistiniais tikslais arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais prireikus turėtų būti taikomos nuo tam tikrų šio reglamento nuostatų nukrypti leidžiančios nuostatos arba išimtys, kad teisė į asmens duomenų apsaugą būtų suderinta su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę, kuri yra įtvirtinta Chartijos 11 straipsnyje“; Reglamento 17 str. 3 dalies d punktu, pagal kurį Duomenų subjekto teisė reikalauti nedelsiant ištrinti su juo susijusius duomenis netaikoma siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui, mokslinių ar istorinių tyrimų tikslais; ADTAĮ 4 str. „Kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, netaikomi Reglamento (ES) 2016/679 8, 12–23, 25, 30, 33–39, 41–50, 88–91 straipsniai“; VII 14 str. 3 d. „informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes“; „VII 2 str. 60 p., pagal kurį viešasis asmuo yra tas, kurio „nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams“; „LR

Aukščiausiojo Teismo praktika, kad skelbiant informaciją apie asmens privatą gyvenimą turi būti siekiama informuoti visuomenę, patenkinti teisėtą ir pagrįstą visuomenės interesą žinoti tam tikrus viešo asmens privataus gyvenimo faktus; Įstatymo 4 str. „Centro uždaviniai – istorinės tiesos ir teisingumo atkūrimas, okupacinių režimų 1939–1990 metais vykdyto Lietuvos gyventojų fizinio bei dvasinio genocido ir pasipriešinimo šiems režimams tyrimas“; „Įstatymo 5 str. 4 d. „Centro funkcijos: skelbia mokslinę, informacinę, analitinę medžiagą“;

6.5. „Papildomi argumentai: Centro nuomone, vertinant Centro pavišintus atsakymus Reglamento kontekste reikėtų atsižvelgti ir į šias aplinkybes: - [duomenys neskelbiami] gyvenantis Pareiškėjas jau ne pirmus metus savo tinklalapyje viešai kaltina Centrą neobjektyviais tyrimais, „nusikaltimų žmoniškumui iškraipymais“, Prezidentę ir Lietuvos vyriausybę „herojizuojant Holokausto vykdytojus“, bandydama įrodyti, kad dėl Holokausto okupuotoje Lietuvoje kalti ne naciai, o lietuviai, taip tarptautiniu mastu nepagrįstai iškraipydama istoriją bei griaudama Lietuvos valstybės autoritetą ([...]). - Paviešindamas savo atsakymus Pareiškėjui Centras paskelbė tik Pareiškėjo vardą ir pavardę, visa kita paviešinta medžiaga yra nesusijusi su Pareiškėjo asmens duomenimis. Pareiškėjas su Centru susirašinėja per advokatų kontorą, bet laikantis Reglamento paviešintame dokumente šis faktas ir advokato asmens duomenys išimti. - Centras pateiktus atsakymus į Pareiškėjo klausimus vertina kaip svarbią visuomenei mokslinę diskusiją ir ekspertinį vertinimą istorinių tyrimų tema. - Istoriofrafijoje tyrėjų pavardžių skelbimas ar viešai paskelbtų istorinių tyrimų citavimas neišvengiamas, kitaip neįmanoma istorijos mokslo raida ir tyrėjų atsakomybė už neteisingai, nemoksliskai ar šališkai interpretuojamus istorinius faktus ar dezinformaciją. - Pareiškėjas nesikreipė į Centrą prašydamas pašalinti paviešintą Centro atsakymą, kaip numatyta Visuomenės informavimo įstatymo 44 str. 2 dalyje. Pareiškėjas savo pretenzijas dėl šio paviešinimo Kontrolieriui pareiškė tik po 3 mėnesių nuo paviešinimo, t. y. po to, kai padavė Centrą į teismą dėl Centro atsisakymo keisti istorinę išvadą apie B. Todėl, Centro nuomone, šis Pareiškėjo skundas Kontrolieriui susijęs su teisiniu procesu siekiant taip daryti įtaką teismui. - Centro informacija apie susirašinėjimą su Pareiškėju ir Centro atsakymų paviešinimas pagal Aprašo patvirtinimo 9 punktą vertintinas kaip svarbi informacija žiniasklaidai ir visuomenei. - Pareiškėjo „[...] vertinimo“ savo oficialiame tinklalapyje Centras pateikti negalėjo dėl Centro pareiškime nurodytų priežasčių: Pareiškėjo išvadų negalima laikyti mokslinėmis ir objektyviomis, kai kurie pareiškėjo teiginiai galimai pažeidžia LR Konstitucijos 31 str. ir LR Baudžiamojo kodekso 154 str. (šmeižtas).“

7. Iš Inspekcijos Seimo kontrolieriui 2019-01-16 raštu Nr. 2R-333(2.13.) pateiktos informacijos nustatyta:

7.1. „Vadovaudamasi ADTAĮ 26 straipsniu, Inspekcija 2018-10-18 raštu Nr. 2R-5635(2.13.) informavo Pareiškėjo advokatą A, patvirtindama skundo priėmimo faktą, ir 2018-10-18 raštu Nr. 2R-5636(2.13.) nurodė Centru pateikti informaciją dėl Pareiškėjo asmens duomenų paskelbimo. Centro atsakymas Inspekcijoje gautas 2018-10-31, reg. Nr. 1R-8317(2.13.) (toliau – Centro 2018-10-31 raštas). Centro 2018-10-31 rašte nurodyta, kad vienas iš Centro atsakymo Pareiškėjui paviešinimo tikslų yra visuomenės informavimas.

Aprašo 8 punkte nustatyta valstybės institucijų interneto svetainių struktūra. Aprašo 3 punkte nustatyta, kad valstybės institucijų interneto svetainių paskirtis – skleisti internetu informaciją apie valstybės institucijų veiklą, skatinti piliečius aktyviai dalyvauti valstybės valdyme, užtikrinti valstybės institucijų veiklos skaidrumą, teikti viešąsias paslaugas elektroninėmis ryšio priemonėmis [...]. Iš pateikto darytina išvada, kad Centro veiksmai, viešai paskelbiant atsakymą Pareiškėjui su jo asmens duomenimis, nevertintini kaip informavimas apie valstybės institucijų veiklą, o **priskirtini asmens duomenų tvarkymui visuomenės informavimo tikslu**“;

7.2. „Inspekcijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 1156 [...], 1 punkte nustatyta, kad Inspekcija yra Vyriausybės įstaiga, atliekanti ADTAĮ, Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų vykdant policijos ir teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, teisinės apsaugos įstatymo, Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 12 straipsnio 5 dalies, kitų įstatymų ir teisės aktų jai pavestas duomenų

apsaugos priežiūros funkcijas. ADTAĮ 7 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Žurnalistų etikos inspektorius stebi, kaip taikomas Reglamentas ir ADTAĮ, ir užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Pagal VII 50 straipsnio 1 dalies 3 punktą, žurnalistų etikos inspektorius nagrinėja suinteresuotų asmenų skundus (pareiškimus) dėl jų asmens duomenų tvarkymo pažeidimo visuomenės informavimo priemonėse. VII 2 straipsnio 86 dalyje numatyta, kad visuomenės informavimo priemonė – laikraštis, žurnalas, biuletenis ar kitas leidinys, knyga, televizijos programa, radijo programa, kino ar kita garso ir vaizdo studijų produkcija, informacinės visuomenės informavimo priemonė ir kita priemonė, kuria viešai skleidžiama informacija.“

Inspekcija, atsižvelgdama į tai, kad „Centras savo interneto svetainėje *atsakymą Pareiškėjui su jo asmens duomenimis paskelbė visuomenės informavimo tikslu*, bei vadovaujantis ABTAĮ 7 straipsnio 2 dalimi, 27 straipsnio 1 dalies 2 punktu, šio straipsnio 2 dalimi“, persiuntė Pareiškėjo skundą Žurnalistų etikos inspektorius tarnybai nagrinėti pagal kompetenciją.

Tyrimui reikšmingi Lietuvos Respublikos įstatymai bei kiti teisės aktai

8. Įstatymai

8.1. *Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatyme* (Įstatymas) nustatyta:

8.1.1. *2 straipsnio 1 dalis* – „Centras yra valstybės įstaiga, tirianti visas genocido bei kitų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų apraiškas, 1920–1939 m. Vilniaus krašte okupacinio režimo vykdytą politiką bei pasipriešinimo jai procesus, Lietuvos gyventojų persekiojimą okupacijų metais, taip pat ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo okupacijoms procesus, SSRS vykdytą agresiją ir jos padarinius atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, inicijuojanti genocido organizatorių ir vykdytojų veiksmų teisinį įvertinimą. Centras koordinuoja kitų institucijų atliekamus šiuo įstatymu apibrėžtos srities tyrimo darbus.“

8.1.2. *4 straipsnis* – „Centro uždaviniai – istorinės tiesos ir teisingumo atkūrimas, okupacinių režimų 1939–1990 m. vykdyto Lietuvos gyventojų fizinio bei dvasinio genocido ir pasipriešinimo šiems režimams tyrimas, laisvės kovotojų ir genocido aukų atminimo įamžinimas, okupacijos padarinių teisinio įvertinimo inicijavimas. [...]“

8.1.3. *5 straipsnis* – „Centras, įgyvendindamas jam pavestus uždavinius, atlieka šias funkcijas: 1) vykdo apibrėžtų sričių ir laikotarpių tyrimus: a) formuoja šiuo įstatymu apibrėžtos srities tyrimų valstybinę politiką; [...] b) renka, kaupia, sistemina ir apibendrina medžiagą apie okupacinių režimų įvykdytus nusikaltimus, taip pat apie SSRS vykdytą agresiją ir jos padarinius atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, atskleidžia nusikalstamą totalitarinių režimų esmę, genocido bei kitų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų vykdymo sistemą; [...]; d) skelbia mokslinę, informacinę, analitinę medžiagą, leidžia leidinius apie Lietuvos gyventojų genocidą, represijas ir pasipriešinimą okupaciniams režimams, rengia mokslines konferencijas, dalyvauja įgyvendinant kitų institucijų ir valstybių organizuojamas programas; [...]“

8.2. *Viešojo administravimo įstatymo* (toliau vadinama – VAI) *straipsnyje* nustatyta: „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) *nepiktnaudžiavimo valdžia*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...]“

8.3. *Teisės gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 5 straipsnyje* nustatyta: „1. Informacija apie institucijos veiklą yra vieša ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės [...] nustatyta tvarka skelbiama institucijos interneto svetainėje. [...]“

8.4. *Visuomenės informavimo įstatyme* (VII) nustatyta:

8.4.1. *2 straipsnis* – „78. Viešasis asmuo – [...] kitas fizinis asmuo, [...] jeigu jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams.“

8.4.2. *14 straipsnis* – „1. Rengiant ir platinant viešąją informaciją, privaloma užtikrinti žmogaus teisę į privataus pobūdžio informacijos apsaugą. 2. Informaciją apie privatą gyvenimą galima skelbti, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus, tik jei tas žmogus sutinka. 3. Informacija apie privatą gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo tais atvejais, kai ji padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas, taip pat kai informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą. Be to, informacija apie viešojo asmens privatą gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes.“

8.4.3. *15 straipsnis* – „Kiekvienas fizinis asmuo, kurio garbę ir orumą žemina visuomenės informavimo priemonėje paskelbta tikrovės neatitinkanti, netiksli ar šališka informacija apie jį [...], turi teisę atsakyti, paneigdamas tikrovės neatitinkančią informaciją ar patikslindamas paskelbtą informaciją, arba pareikalauti, kad viešosios informacijos rengėjas ir (ar) skleidėjas šio įstatymo 44 straipsnyje nustatyta tvarka paneigtų tikrovės neatitinkančią informaciją.“

8.4.4. *44 straipsnis* – „1. Visuomenės informavimo priemonių pareigą paneigti paskelbtą tikrovės neatitinkančią informaciją, kuri žemina fizinio asmens garbę ir orumą [...], tokios informacijos paneigimo, taip pat viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų civilinės atsakomybės sąlygas ir tvarką nustato Civilinio kodekso normos. 2. Jeigu tikrovės neatitinkantys duomenys buvo paskleisti per visuomenės informavimo priemonę (spaudoje, televizijoje, radijuje ir pan.), asmuo, apie kurį šie duomenys buvo paskleisti, turi teisę surašyti paneigimą, kuriame turi būti nurodyta, kokia paskelbta informacija neatitinka tikrovės, kada ir kur ji buvo paskelbta, kokie paskelbtos informacijos teiginiai žemina fizinio asmens garbę ir orumą ar pažeidžia juridinio asmens dalykinę reputaciją, ir pareikalauti, kad šią informaciją paskleidusi visuomenės informavimo priemonė tokį paneigimą paskelbtų. [...]. 6. Atsisakymas išspausdinti ar kitu būdu paskelbti šio straipsnio 2 dalyje nurodytą paneigimą šio straipsnio 3–5 dalyse nurodyta tvarka gali būti skundžiamas teismui pagal fizinio asmens, kurio garbę ir orumą žemina paskelbta tikrovės neatitinkanti informacija, nuolatinę gyvenamąją vietą [...].“

8.4.5. *50 straipsnis* – „1. Inspektorius atlieka šias funkcijas: 1) nagrinėja suinteresuotų asmenų skundus (pareiškimus) dėl visuomenės informavimo priemonėse pažeistos jų garbės ir orumo; 2) nagrinėja suinteresuotų asmenų skundus (pareiškimus) dėl jų teisės į privataus gyvenimo apsaugą pažeidimo visuomenės informavimo priemonėse; 3) nagrinėja duomenų subjektų pagal Reglamento (ES) 2016/679 77 straipsnio 1 dalį pateiktus skundus Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nustatyta tvarka. [...].“

8.5. *Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme (ADTAI) nustatyta:*

8.5.1. *7 straipsnis* – „1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija stebi, kaip taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 ir šis įstatymas, ir užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, išskyrus šio įstatymo straipsnius, kurių taikymas pagal šio straipsnio 2 dalį yra žurnalistų etikos inspektorius kompetencija. 2. Žurnalistų etikos inspektorius stebi, kaip taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 ir šis įstatymas, ir užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Žurnalistų etikos inspektorius atlieka Reglamente (ES) 2016/679 nustatytas priežiūros institucijos užduotis ir turi Reglamente (ES) 2016/679 nustatytus priežiūros institucijos įgaliojimus. [...].“

8.5.2. *11 straipsnis* – „1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija atlieka Reglamente (ES) 2016/679 nustatytas priežiūros institucijos užduotis. 2. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija taip pat atlieka šias funkcijas: [...]; 4) dalyvauja formuojant valstybės politiką asmens duomenų apsaugos srityje ir ją įgyvendina; [...].“

8.6. *Civilinio kodekso (toliau vadinama – CK)*

8.6.1. *1.138 straipsnis* – „Civilinės teisės įstatymų nustatyta tvarka gina teismas [...].“;

8.6.2. *2.24 straipsnis* – „1. Asmuo turi teisę reikalauti teismo tvarka paneigti paskleistus duomenis, žeminančius jo garbę ir orumą ir neatitinkančius tikrovės, taip pat atlyginti tokių duomenų paskleidimu jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą [...]. 2. Jeigu tikrovės neatitinkantys

duomenys buvo paskleisti per visuomenės informavimo priemonę (spausdoje, televizijoje, radijuje ir pan.), asmuo, apie kurį šie duomenys buvo paskleisti, turi teisę surašyti paneigimą ir pareikalauti, kad ta visuomenės informavimo priemonė šį paneigimą nemokamai išspausdintų ar kitaip paskelbtų. [...]. 4. Jeigu visuomenės informavimo priemonė atsisako spausdinti ar kitaip paskelbti paneigimą arba to nepadaro per šio straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą, asmuo įgyja teisę kreiptis į teismą šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. [...]. 6. Paskleidęs tikrovės neatitinkančius duomenis asmuo atleidžiamas nuo civilinės atsakomybės, jeigu tie duomenys yra paskelbti apie viešą asmenį bei jo valstybinę ar visuomeninę veiklą, o juos paskelbęs asmuo įrodo, kad jis veikė sąžiningai siekdamas supažindinti visuomenę su tuo asmeniu ir jo veikla. [...].“

8.7. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

8.7.1. *2 straipsnis* – „1. Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąžiningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai. [...]. 4. Piktnaudžiavimas – tokie pareigūno veiksmai ar neveikimas, kai jam suteikti įgaliojimai naudojami ne pagal įstatymus bei kitus teisės aktus arba savanaudiškais tikslais ar dėl kitokių asmeninių paskatų (naudojimosi tarnybine padėtimi, keršto, pavydo, karjerizmo, neteisėtų paslaugų teikimo ir t. t.), taip pat tokie pareigūno veiksmai, kai viršijami suteikti įgaliojimai ar savavaliaujama.“

8.7.2. *4 straipsnis* – „Seimo kontrolieriai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 6) proporcingumo. Seimo kontrolieriai, gindami žmogaus teises ir laisves, siekia išlaikyti pusiausvyrą tarp asmens privačių ir visuomenės interesų, gindami konkretaus asmens teises ir laisves – nepažeisti kitų žmonių teisių ir laisvių; [...].“

8.7.3. *12 straipsnis* – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...].“

8.7.4. *17 straipsnis* – „1. Seimo kontrolierius [...] priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, apie tai informuodamas pareiškėją, jeigu: [...] 3) skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai; [...] 6) padaro išvadą, kad skundą nagrinėti tikslinga kitoje institucijoje ar įstaigoje. [...] 3. [...] Jeigu pareiškėjas piktnaudžiauja teise kreiptis į Seimo kontrolierių, Seimo kontrolieriaus sprendimu susirašinėjimas su tokiu pareiškėju gali būti nutrauktas. 4. Jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, skundo tyrimas nutraukiamas.“

9. *Vyriausybės 2003-04-18 nutarimu Nr. 480 patvirtinto Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašo (Aprašas) 9 punkte* nustatyta: „Įstaigos interneto svetainės įvadinis puslapis yra reprezentacinis – atspindintis įstaigos veiklą. [...] Įstaigos interneto svetainės įvadiniam puslapyje rekomenduojama skelbti įstaigos reguliavimo srities naujienas, pranešimus spaudai, jos renginių, svarbiausių įvykių suvestinę. [...].“

Tyrimo išvados

10. Apibendrinus skunde nurodytas aplinkybes (pažymos 2 ir 3 paragrafai) konstatuotina, jog Pareiškėjas skundžiasi Seimo kontrolieriui tuo, kad Centras savo interneto svetainėje, Naujienu skiltyje, nepagrįstai pavišino atsakymą Pareiškėjui (Tekstą), kartu nepagrįstai nepaskelbė Pareiškėjo pateiktos „užklauso ir dokumentų“, Tekstą surašė „Pareiškėją žeidžiančia kalba“, formuoja neigiamą visuomenės nuomonę apie Pareiškėją, tai pažeidžia jo „garbę ir orumą“, „atskleidžia [Pareiškėjo] asmens duomenis“.

11. Apibendrinus nustatytas bei pirmiau nurodytas aplinkybes (pažymos 1–7 paragrafai) ir atsižvelgus į teisinį reglamentavimą (pažymos 8–9 paragrafai), konstatuotina:

11.1. vadovaujantis:

11.1.1. Įstatymu (pažymos 8.1 punktas) ir Aprašu (pažymos 9 paragrafas):

11.1.1.1. Centras yra valstybės įstaiga, kuri, siekdama atkurti istorinę tiesą ir teisingumą, formuoja Įstatymu apibrėžtos srities tyrimų (visų genocido bei kitų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų apraiškas, Lietuvos gyventojų persekiojimą okupacijų metais, taip pat ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo okupacijoms procesus) valstybinę politiką, inicijuoja genocido organizatorių ir vykdytojų teisinį įvertinimą, skelbia mokslinę, informacinę, analitinę medžiagą ir kt.;

11.1.1.2. Centras, atsižvelgdamas į Apraše pateiktas rekomendacijas, turi teisę skelbti Centro reguliavimo srities naujienas, pranešimus spaudai, Centro renginių, svarbiausių įvykių suvestinę;

11.1.2. VAI (pažymos 8.2 punktas) – Centras savo veikloje privalo vadovautis objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia (pvz., draudžiama priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų) ir kitais viešojo administravimo principais;

11.1.3. Teisės gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymu (pažymos 8.3 punktas), VII (pažymos 8.4 punktas) ir CK (pažymos 8.6 punktas):

11.1.3.1. informacija apie Centro veiklą yra vieša ir Apraše nustatyta tvarka skelbiama Centro interneto svetainėje, laikantis asmens duomenų apsaugos ir kitų įstatymų reikalavimų;

11.1.3.2. informacija apie viešojo asmens (pvz., fizinio asmens, kurio nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams) privatų gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes;

11.1.3.3. civilines teises gina teismas (pvz., dėl asmens garbės ir orumo žeminimo paskelbus tikrovės neatitinkančią, netikslią ar šališką informaciją apie jį ir jos nepaneigus asmens prašymu nustatyta tvarka); paskleidęs tikrovės neatitinkančius duomenis asmuo (šiuo atveju – Centras) būtų atleidžiamas nuo civilinės atsakomybės, jeigu duomenys yra paskelbti apie viešą asmenį bei jo valstybinę ar visuomeninę veiklą, ir Centras įrodytų, kad jis veikė sąžiningai siekdamas supažindinti visuomenę su tuo asmeniu ir jo veikla;

11.1.4. ADTAI (pažymos 8.5 punktas) ir VII (pažymos 8.4.5 papunktis) – Inspekcija stebi, kaip taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 ir ADTAI, bei užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, išskyrus ADTAI straipsnius, kurių taikymas pagal šio straipsnio 2 dalį yra žurnalistų etikos inspektoriaus kompetencija (inspektorius užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, nagrinėja suinteresuotų asmenų skundus (pareiškimus) dėl visuomenės informavimo priemonėse pažeistos jų garbės ir orumo, dėl jų teisės į privataus gyvenimo apsaugą pažeidimo visuomenės informavimo priemonėse ir kt.);

11.1.5. Seimo kontrolierių įstatymu (pažymos 8.7 punktas) – Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo (pvz., pareigūno veiksmai ar neveikimas, kai jam suteikti įgaliojimai naudojami ne pagal įstatymus bei kitus teisės aktus arba savanaudiškais tikslais ar dėl kitokių asmeninių paskatų ir kt.), biurokratizmo (pvz., kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai) ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje, netiria ginčų dėl faktinių (istorinių) aplinkybių nustatymo, gindami žmogaus teises ir laisves, siekia išlaikyti pusiausvyrą tarp asmens privačių ir visuomenės interesų, gindami konkretaus asmens teises ir laisves – nepažeisti kitų žmonių teisių ir laisvių;

11.2. *nagrinėjamu atveju:*

11.2.1. šio tyrimo metu Centras pateikė išsamius bei motyvuotus paaiškinimus, kodėl Centras interneto svetainės Naujienų skiltyje skelbia Tekstą, informacinį pranešimą mokslinių tyrimų klausimais („svarbią visuomenei mokslinę diskusiją ir ekspertinį vertinimą istorinių tyrimų tema“), t. y., siekdamas objektyviai informuoti visuomenę („Pareiškėjui pateikti atsakymai (Centro

istoriniai vertinimai) yra aktualūs didelei visuomenės daliai“) ir žiniasklaidą, atsižvelgdamas į tai, kad „Pareiškėjo iniciatyva buvo pradėtos viešos mokslinės diskusijos“ („Pareiškėjas viešai paskelbė nepagrįstus teiginius apie kai kuriuos svarbius istorinius asmenis“; pažymos 6.1–6.3 ir 6.5 punktai).

Be to, šio tyrimo metu Centras pateikė motyvuotus paaiškinimus, kodėl Centro interneto svetainėje nebuvo paskelbtas Pareiškėjo „[...] vertinimas“ – „Pareiškėjo išvadų negalima laikyti mokslinėmis ir objektyviomis, kai kurie pareiškėjo teiginiai galimai pažeidžia LR Konstitucijos 31 str. ir LR Baudžiamojo kodekso 154 str. (šmeižtas)“ (pažymos 6.5 punktas).

Atsižvelgiant į pirmiau nurodytus motyvuotus Centro paaiškinimus:

11.2.1.1. į tai, kad Centras, vadovaudamasis Įstatymu, privalo skelbti mokslinę, informacinę, analitinę medžiagą, kad Centras, remdamasis Aprašu, turi teisę Centro interneto svetainėje informuoti visuomenę, žiniasklaidą apie Centro reguliavimo srities naujienas, skelbti pranešimus spaudai, ir vadovaujantis Seimo kontrolierių veiklos proporcingumo principo reikalavimu išlaikyti pusiausvyrą tarp asmens privačių ir visuomenės interesų, konstatuotina, kad Seimo kontrolierius pagal kompetenciją ir šio tyrimo metu gautus duomenis neturi teisinio pagrindo Centro veiksmus dėl Teksto (informacinio pranešimo) paskelbimo Centro interneto svetainėje vertinti kaip biurokratizmą ir / arba piktnaudžiavimą.

Pažymėtina, kad tai, ar Centras veikė sąžiningai siekdamas supažindinti visuomenę su Pareiškėjo veikla (kartu ir tai, ar Pareiškėjas priskirtinas viešajam asmeniui), vertintina sprendžiant Centro civilinės atsakomybės klausimą CK nustatyta tvarka teisme (pvz., Pareiškėjui savo garbę ir orumą ginant CK nustatyta tvarka teisme; pažymos 11.1.3.3 papunktis);

11.2.1.2. konstatuotina, kad Pareiškėjo „[...] vertinimo“ Centro interneto svetainėje nepaskelbimo kartu su Tekstu pagrįstumo vertinimas būtų susijęs su Pareiškėjo „[...] vertinimo“ ir Teksto turinio (faktinių, istorinių aplinkybių) vertinimu. Kadangi faktinių (istorinių) aplinkybių nustatymas, vertinimas nėra Seimo kontrolierių įstatymu priskirtas Seimo kontrolieriaus kompetencijai, šios Pareiškėjo skundo aplinkybės atliekamo tyrimo metu nevertintinos;

11.2.2. kitos Pareiškėjo skunde nurodytos aplinkybės:

11.2.2.1. susijusios su galimais Pareiškėjo garbės ir orumo pažeidimais (pažymos 10.2 punktas), ADTAĮ, VII ir CK nustatyta tvarka nagrinėtinos kitose institucijose: Centre (šio tyrimo metu gautais duomenimis, Pareiškėjas nesikreipė į Centrą dėl Teksto pašalinimo, Centro teiginių, galimai žeidžiančių jo garbę ir orumą, paneigimo; pažymos 6.1 ir 6.5 punktai), Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyboje (nagrinėja suinteresuotų asmenų skundus (pareiškimus) dėl visuomenės informavimo priemonėse pažeistų jų garbės ir orumo), teisme (civilines teises gina teismas);

11.2.2.2. susijusios su galimais Pareiškėjo asmens duomenų apsaugos pažeidimais (pažymos 10.3 punktas), ADTAĮ ir VII nustatyta tvarka (bei atsižvelgus į Inspekcijos pateiktą motyvuotą nuomonę ir į tai, kad Pareiškėjo skundas persiųstas Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai nagrinėti pagal kompetenciją; pažymos 7 paragrafas) nagrinėtinos kitoje institucijoje – Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyboje (kai asmens duomenys tvarkomi visuomenės informavimo tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais).

12. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 ir 6 punktais bei 4 dalimi, jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja, kad skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai, kai Seimo kontrolierius padaro išvadą, kad skundą nagrinėti tikslinga kitoje institucijoje ar įstaigoje, skundo tyrimas nutraukiamas (pažymos 8.7.4 papunktis).

Apibendrinus pirmiau (pažymos 11 paragrafe) nurodytas išvadas, konstatuotina, kad Pareiškėjo skundo tyrimas nutrauktinas, nes jame nurodytos aplinkybės, susijusios su faktinių (istorinių) aplinkybių nustatymu, vertinimu, nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai (pažymos 11.2.1.2 papunktis), kitos aplinkybės – nagrinėtinos kitose institucijose (Centre, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyboje, teisme; pažymos 11.2.1.1 ir 11.2.2 papunkčiai).

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

13. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia X skundo dėl Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro pareigūnų veiksmų (neveikimo) tyrimą nutraukti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas